

УДК 811.111

**ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВНИХ ЗАСОБІВ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ
КОНЦЕПТІВ ДІМ ТА ВИМУШЕНІ МІГРАНТИ (НА ПРИКЛАДІ ВВС)**

Висовень Євгенія, м. Київ, Україна
студентка 6 курсу Факультету романо-германської філології
Київський Університет імені Б. Грінченка
yvysoven.frgf22@kubg.edu.ua

**LINGUOPRAGMATIC FEATURES OF LANGUAGE MEANS IN REPRESENTING THE
CONCEPTS OF HOME AND REFUGEES (BASED ON BBC)**

Ievheniia Vysoven, Kyiv Ukraine
6th year student of the Faculty of Romance and Germanic Philology
Borys Grinchenko Kyiv University
yvysoven.frgf22@kubg.edu.ua

Ця стаття заглиблюється в сферу лінгвопрагматичного аналізу, зосереджуючись на мовних засобах, які використовуються для репрезентації понять «дім» і «вимушені мігранти» в публікаціях ВВС. Завдяки ретельному лінгвістичному аналізу це дослідження розкриває складні стратегії та прагматичні особливості, які формують уявлення наведених понять. У статті досліджується мовний вибір, зроблений для передачі досвіду та викликів вимушених мігрантів, а також заглиблюючись у емоційні та культурні виміри концепції дому. Пропонуючи детальну лінгвістичну перспективу, це дослідження допомагає розширити розуміння складної взаємодії мови у вираженні складних соціокультурних концепцій.

Ключові слова: *концепт, дім, мігрант, лінгвопрагматика, медіатекст.*

This article delves into the realm of linguopragmatic analysis, with a focus on the language means employed in representing the concepts of "HOME" and "FORCED MIGRANTS" within the context of a BBC publication. Through a meticulous linguistic examination, this study unveils the intricate strategies and pragmatic features that shape the portrayal of these concepts. It explores the linguistic choices made in conveying the experiences and challenges of forced migrants while also delving into the emotional and cultural dimensions of the concept of home. By offering a detailed linguistic perspective, this research enriches our understanding of the intricate interplay of language in expressing complex socio-cultural concepts.

Keywords: *concept, home, migrant, linguistic pragmatics, media text.*

Вступ. У сучасному світі, в якому відбуваються значущі соціокультурні та політичні зміни, проблема вимушеної міграції стала однією з найбільш актуальних та загострених. Мільйони людей насильно залишають свої рідні домівки через війни, конфлікти, природні катастрофи, чи соціально-економічні труднощі, та змушені шукати притулок в інших

країнах. На сьогоднішній день, вимушена міграція є суспільною, гуманітарною, та політичною проблемою світового масштабу. Про цю проблему широко пишуть такі відомі видання як BBC та висвітлюють концепти «вимушених мігрантів» та «дім» таким чином, впливаючи на формування образів та уявлення цих понять, а тому досліджувана проблема перебуває також у фокусі уваги лінгвопрагматики.

Актуальність дослідження визначається висвітленням особливостей застосування лінгвопрагматичних мовних засобів у формуванні образу, сприйняття, інтонованість та емоційний настрій повідомлень, особливо коли йдеться про теми, що стосуються міграції та долі призваних покидати свій рідний «дім», а також як саме лінгвопрагматичні особливості мовних засобів використовуються для представлення концепцій «дім» і «вимушені мігранти».

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей лінгвопрагматичних мовних засобів у сучасних англomовних ЗМІ займалися низка вітчизняних дослідників, зокрема Артамонова І., Бодня В., Кохак С., Сизонов Д. та інші.

Метою статті є визначення лінгвопрагматичних стратегій висвітлення концептів ДІМ та ВИМУШЕНІ МІГРАНТИ, що використовуються в публікаціях Інтернет-видання BBC та виявлення їх особливостей.

Методологія дослідження. Основними методами дослідження є метод суцільної вибірки (збір фактичного матеріалу, виокремлення текстів з визначеними концептами в Інтернет-виданні BBC, як одне з найвпливовіших зарубіжне англomовне видання); загальнонаукові методи узагальнення та синтезу (викладення теоретичних положень щодо лінгвопрагматичних особливостей визначених медіатекстів; обґрунтування результатів дослідження); контент-аналіз (аналіз змісту публікацій, розміщених на сайті BBC).

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єкт – концепти ДІМ та ВИМУШЕНІ МІГРАНТИ у текстах сучасного Інтернет-видання BBC. Предмет – лінгвопрагматичні особливості мовних засобів репрезентації концептів «дім» та «вимушені мігранти» у BBC. Матеріалами дослідження роботи стали англomовні публікації та заголовки з визначеними концептами в контексті вимушеної міграції українців відібрані з джерел Інтернет-видання BBC.

Результати досліджень. На сьогоднішній день, для розуміння специфіки медіатексту лінгвістична прагматика має дуже велике значення, навіть більше, ніж у художній літературі. Якщо у творчості письменника і, особливо, поета домінує самовираження, то для журналіста просто обов'язкова інша вихідна настанова - врахування сприйняття свого тексту аудиторією. Він повинен мати на увазі «фактор адресата». Специфіка «адресата» визначається тим, що хоча будь-який текст засобів масової інформації сьогодні доступний необмеженому колу осіб, але насправді навіть найпопулярніший так званий «масовий»

медіатекст чітко адресований і об'єднаний за гендерними, віковими, соціальними, релігійними, світоглядними та іншими параметрами (Сизонов, 2016) . Так, різні сучасні Інтернет-видання мають також різну цільову аудиторію, незважаючи на те, що вони мають одну і ту ж функцію: огляд світових чи регіональних новин. Як свого часу і в ширшому контексті зазначав В.Бодня, між текстом та аудиторією є глибока внутрішня співвіднесеність – «текст немовби включає в себе образ «своїї» аудиторії, а аудиторія – «свого» тексту» (Бодня, 2019).

Таким чином, лінгвопрагматика вивчає мову не «саму в собі і для себе», а як засіб, який використовує людина в її діяльності. Наука являє собою міждисциплінарну царину, в якій поєднано практично всі лінгвістичні, логіко-філософські, соціологічні, психологічні, етнографічні напрямки. Метою лінгвопрагматики представляється «вивчення мови в контексті» – соціальному, ситуативному тощо, тобто дослідження мови як засобу комунікації» (Артамонова, 2016). Досліджуючи мову ЗМІ з позицій лінгвістичної прагматики, необхідно розглядати висловлювання, що продукуються в цій сфері мовленнєвої діяльності як дії, і фокусувати свою увагу на тих мовних засобах і техніках, використання яких покликане забезпечити запланований вплив на свідомість адресата.

Прагматичний ефект, передбачуваний і відповідний будь-якому медіатексту, - це ефект впливу. Сьогодні ЗМІ не тільки формують суспільно-політичний настрій соціуму, але часом саме вони спрямовують політичний процес, контролюють усю нашу культуру. У своїй діяльності вони виробляють певні уявлення про світ і про місце людини в цьому світі, нав'язують необхідні цінності, поняття, водночас можуть також брати активну участь у процесі руйнування цих цінностей, якщо згодом вони стануть непридатними для чинної політичної сили. Усе те, що не потрапило в канали масової комунікації і не було включено в «технології розкрутки», як слушно зазначав С. Козак, майже не має шансів вплинути на суспільство (Козак, 2015). Тобто, ані соціум загалом, ані окрема людина не може не потрапити під вплив засобів масової інформації.

Досліджуючи лінгвопрагматичний аспект мовних засобів для репрезентації концептів «дім» та «вимушені мігранти», ми розглянули приклади їх використання у публікаціях Інтернет-видання ВВС. Автори часто використовують різні лексико-семантичні прийоми, тим самим досягаючи мети маніпуляції свідомістю читача. Найпопулярнішим і найефективнішим способом створення образності у свідомості публіки є використання різних стилістичних прийомів. Насамперед, до цих прийомів належать метафоризація, метонімія, цитування, гра слів, використання афоризмів тощо. Метафора може слугувати засобом вираження експресії та надавати емоційного забарвлення висловлюванню. Так, у

текстах видання нерідко слово «Дім» використовується як метафора для того, щоб викликати емоційний відгук у читачів. Наприклад,

*«Avdiivka's residents now rely all the more on a facility known as a Point of Invincibility. ... And, for some in Avdiivka, the Point of Invincibility is now **home**.»* (Hill, 2023).

Називаючи Пункт Незламності «домом», текст підкреслює глибокий вплив, який вона має на життя тих, хто шукає там притулку. Це означає, що під час кризи люди можуть сформувати нове почуття приналежності та ідентичності в несподіваних місцях. Слово «дім» у цьому контексті є потужним лінгвістичним вибором, який виходить за межі його буквального значення. Воно несе емоційне та метафоричне навантаження, підкреслюючи значення «Пункту Незламності» як місця притулку, приналежності та підтримки для мешканців Авдіївки, які насправді втратили власний дім унаслідок війни.

Звісно, частіше концепт «Дім» використовується як відображення фактичного чи минулого місця проживання, проте також несе вплив на читачів в залежності від контексту повідомлення. Наприклад,

*«Refugees share heart-wrenching stories of leaving their cherished **homes** behind, escaping conflict and persecution.»*

*«Maryna, a nurse in her 40s, volunteers at the facility and moved in after the doors and windows of her **home** were blown off in an attack.»* (Hill, 2023).

Тобто, слово «дім» вживається у прямому значенні для позначення місця. Однак вживання слова «дім» тут допомагає встановити причинно-наслідковий зв'язок та додає історії особистого та людського елементу, робить її зрозумілою та співчутливою. Це підкреслює вплив нападу на людей та їхні життя та демонструє стійкість героїні і готовність робити свій внесок як волонтер, незважаючи на труднощі, з якими вона зіткнулася після втрати домівки.

Або можливе вживання у прямому та переносному значеннях, як буквально, так і метафорично:

*«They are determined to create a new sense of **home** in their host communities, establishing businesses and fostering a sense of belonging.»*

*«For these refugees, the host country has become their new **home**, a place where they can find safety and protection from the dangers they faced back in their homeland.»*

*«At least 12 million people have fled their **homes** since Russia's invasion of Ukraine, the United Nations (UN) says.»* (BBC, 2022)

«Домівки» у цьому контексті можуть стосуватися місць, де проживали окремі особи чи родини до конфлікту чи вторгнення, тобто для позначення буквального житла чи будинку. Або використовується метафорично, щоб позначити місце чи країну, де вони

проживали та відчували себе в безпеці, навіть якщо це не їхнє справжнє місце походження. Згадка про «12 мільйонів людей», які «втекли зі своїх домівок», підкреслює величезні масштаби переміщення, викликаного вторгненням. Слово «будинки» використовується, щоб підкреслити особистий і емоційний вплив цього переміщення на окремих людей і сім'ї.

Розглядаючи концепт «вимушених мігрантів», слід зауважити, що частіше він використовується для більш емоційного забарвлення тексту, навіть у випадках, коли ця інформація не є важливою у повідомленні, проте звертає увагу читача з перших слів. Так, наприклад:

«Refugees share stories of their hopes and fears as they consider the possibility of returning to their home countries.»

«Refugee students receive opportunities for schooling and skill development, enabling them to secure a brighter future.»

«A Ukrainian refugee is exhibiting art inspired by memories of her homeland to "share her feelings with people".» (BBC, 2023).

Тобто використання терміну *українська вимушена мігрантка* чи *студенти вимушені мігранти*, замість звичного *українка* та *студенти* надає важливу довідкову інформацію про особу, підкреслюючи не лише її походження, а і обставини, які призвели до її переміщення.

Ще одним з інструментів лігвопрагматики є цитування, яке найчастіше зустрічається у медіа-дискурсі з досліджуванним концептом *вимушених мігрантів*:

«Refugees say, they often find a sense of unity and solidarity within their new communities ...»

«Paintings of refugees given to 'show hosts' generosity'. A Ukrainian artist who paints family portraits for refugees to give to UK hosts is "immortalising" Britons' generosity, she says.» (BBC, 2023).

Тобто, автор актуалізує, затримує та звертає увагу читачів за допомогою цитування та, на синтаксичному рівні, додавання лапок, що є прийомом суб'єктивної аргументації певного явища.

Висновки. Таким чином, стаття демонструє, що мова є потужним інструментом для репрезентації та формування складних концептів. Як бачимо за наведеними вище прикладами використання концептів «дім» та «вимушені мігранти», автори друкованих текстів активно вдаються до використання семантичних (порівняння, цитування, метафоризація), синтаксичних (причинно-наслідкове моделювання, використання лапок) прийомів з метою створення певної картини тієї чи іншої події у свідомості читача.

Розгляд слова «дім» у різних контекстах виявляє його подвійну природу, як буквально, так і метафорично. Воно означає не лише фізичне житло, але й глибоке відчуття

приналежності, комфорту та безпеки і не обмежується географічним розташуванням; він може проявлятися будь-де, де людина відчуває почуття приналежності та емоційного зв'язку.

Слово «вимушені мігранти» незмінно слугує для категоризації та визнання певної групи осіб, які зіткнулися з переміщенням. Воно має емоційну та гуманітарну вагу, підкреслюючи виклики та вразливість, з якими стикаються ці люди. Аналіз показує, що при обговоренні теми вимушених мігрантів постійно наголошується на правозахисному вимірі, маючи на увазі, що їхні права на безпеку та захист були порушені.

Список використаних джерел

1. Сизонов, Д. (2016). Медіатекст та медіадискурс у сучасному медійному просторі. *Studia Linguistica*, (7), 389–392.
2. Бодня, В. (2019). Лінгвопрагматичні особливості заголовного комплексу англomовного телевізійного дискурсу новин. *Перекладацькі інновації: Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Суми*, 111–112.
3. Артамонова, І. (2016). Медіатекст сучасних ЗМІ. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія філологія. Харків*, (51), 120–121.
4. Козак, С. (2015). Комунікативні стратегії як засіб маніпулятивного впливу в англomовних прес-релізах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, (23), 68.
5. Hill, B. J. (2023). *Ukraine war: Avdiivka civilians cling on amid Russian assault*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-europe-67196921>
6. BBC News. (2022). *How many Ukrainian refugees are there and where have they gone?* <https://www.bbc.com/news/world-60555472>
7. BBC News. (2023). *Ukrainian refugee exhibits paintings in Wiltshire*. <https://www.bbc.com/news/uk-england-wiltshire-64337079>
8. BBC News. (2023). *Paintings of refugees given to 'show hosts' generosity'*. <https://www.bbc.com/news/uk-england-cornwall-66544735>